

NOVE KNJIGE

Aleksandar Jovanović Birilj

MILUN MITROVIĆ,

"LIKOVNI KRUGOVI UMETNOST I UMETNICI 1943–2003"

Beograd, 2005.

Knjiga Likovni krugovi umetnost i umetnici 1943–2003. god. autora Miluna Mitrovića, akademskog slikara i profesora beogradskog univerziteta uvodi nas u centar zbivanja na likovnoj sceni Srbije, naročito u periodu do 1970. godine kada su se događali veliki lomovi kako na društveno-političkom tako i na umetničko-kreativnom planu. Knjiga je podeljena u osam segmenata poređanih hronološki ali i po značaju ličnosti koje je sam autor procenio.

U prvom segmentu koga je nazvao "Profesori i nezavisni" je grupa umetnika koji su u mladosti lutali po Akademijama Evrope kao što su Ivan Tabaković, Sreten Stojanović, Marko Čelebonović, Milo Milunović, Petar Lubarda i drugi. Kasnije su ovi umetnici tu nauku i taj duh evropske umetnosti, od Sezana pa do početka Drugog svetskog rata, prenosili i ugrađivali u temelje umetnosti jugoslovenskih naroda.

U drugom segmentu Milun pominje prve posleratne generacije u javnom umetničkom životu: Aleksu Čelebonovića, Dušana Miškovića i Božu Ilića. Boža Ilić je tragična ličnost naše umetnosti. Kao tipičan pretstavnik socijalističkog realizma, sa dobro naučenim slikarskim zanatom i zadatim temama "odozgo" on je izborio visoko mesto na umetničkom nebu. Ali kada je pedesetih godina promenjen umetnički kurs i kada je data sloboda umetničkoj imagini Boža "nije znao da se snađe".

Zanimljive su likovne grupe koje pominje Milun. Naime, studenti Likovne akademije u Beogradu Mića Popović i Petar Omčikus sa suprugama 1947. godine samovoljno napuštaju prvu godinu Akademije i odlaze u Zadar gde osnivaju tzv. Zadarsku grupu. Tom prilikom su izjavili kako navodno "nema ju šta da nauče". Zatim je 1948. godine Sreten Stojanović osnovao grupu "Samostalni", "Medijala" je osnovana 1950. godine, zatim "Decembarska grupa" i "Grupa 57". Sve ove grupe su osnivane sa velikim ambicijama ali bez zajedničkog programa i zato su se brzo raspadale.

U knjizi su istaknute i tragične sudbine umetnika Matije Vukovića, Igora Vasiljeva i Milana Popovića-Krompira. Matijino ponašanje i način njegovog umetničkog izražavanja mnogi su tumačili kao bolest, a ne kao jedinstvenog i osobenog kreativca. Umetnost začinjena sa više mašte i individualnog israživanja koju je uporno negovao Milan Popović nije imala prođu u Srbiji.

Sedmi segment je o umeticima i izložbama. Tako, povodom izložbe u Narodnom muzeju 10. maja 1996. godine gde je izložena Zbirka povodom stopedesetdvogodišnjice osnivanja muzeja, autor izložbe Ljubica Miljković je izvršila izbor prema aktuelnim pravcima nastalim u svetu a zaživelim i u nas, a da je manje onih umetnika koji su sledili lična uverenja. Povodom ove izložbe Milun postavlja neka načelna ali životna i potpuno opravdana pitanja.

Šta je to savremenost u umetnosti? Koju ulogu ima obaveštenost? Da li je autentičnost prazna priča? Da li kontinuitet ima nekog smisla? Šta to znači negovanje vrednosti beogradske umetničke škole? Ko propisuje ili utiče na promenu stila? itd.

Tako na pitanje kako držati korak sa savremenim, odgovor je prepustiti ga nekom drugom, a mi ćemo nastojati da ga pratimo. Na sva ova pitanja Milun odgovara i dolazi do apsurdnih odgovora. Analizirajući ovu izložbu Milun se u mislima vraća na neke svetske izložbe: Briselsku 1959, Bijenale u Veneciji 1960. zatim Oktobarski saloni i druge. Ovde Milun zaključuje da su izložena dela genijalnih individualaca koje prosečan ljubitelj umetnosti ne razume. Koliko su naši umetnici novi i avangardni utvrdiće se znatno kasnije, ali to nije moguće bez čuvanja zbirke umetničkih dela. Dalje u ovom segmentu Milun podjednako analizira i svoje profesore i svoje kolege i svoje studente. On voli radoznale umetnike, kao što je i sam. Voli da polemise, da napada sve dok ga ne ubede u ubedljivost koncepta u koji veruju. Analizirajući slike svog profesora Mila Milunovića izložene na retrospektivnoj izložbi u Galeriji Srpske akademije nauka i umetnosti u Beogradu u decembru 1997. godine, Milun otkriva da su na Mila uticali prvo Sutin a zatim i Sezan. Pored forme, crteža i kolorita Milun ulazi i u analizu materije i samog tehnološkog postupka što istoričari umetnosti ređe čine. Milo nije prihvatao enformel te mu je osporavana avangardnost, a danas se njegovi radovi procenjuju da imaju visoku umetničku vrednost. Milun analizira i druge svoje profesore kao što je Ivan Tabaković, jedan od najznačajnijih likovnih umetnika u Jugoslaviji i šire. Milun ističe naročito Tabakovićev intelektualni doprinos umetnosti, a zatim i njegovu istraživačku aktivnost svetlosti, kondenzacije i kristalizacije izvedeno u tehnici ulja, tempere sa zajedničkom problematikom "senke i enigme", zatim: "život, misli, snovi". Tu su još Sreten Stojanović, Marko Čelebonović, Nedeljko Gvozdenović, Stojan Aralica, Pavle Vasić, Milan Konjović, Lubarda ukupno devedeset i dva umetnika su bila predmet Milunovog interesovanja u periodu od 1943. do 2003. godine i sedam autora knjiga o umetnosti o kojima je Milun takođe dao pomni prikaz sadržaja i forme.

Pojavlivanje ove knjige autora Miluna Mitrovića je od višestrukog značaja kako za istoričare umetnosti tako i za umetnike u smislu da mogu i jedni i drugi da istražuju na osmišljene bezbrojne teze koje se pojavljuju. Knjiga je veoma osmišljena, posebno što je svaki događaj, svaki susret autora sa ličnostima i delima pomenutim u ovoj knjizi iskreno i emotivno doživljen. Milun zna ne samo da uzdiže i hvali već da iznese i neke neprijatne doživljaje što je možda još i dragocenije.

Knjiga je promovisana u biblioteci grada Beograda 21. marta 2005. godine u 18 časova pred oko stotinu posetilaca o kojoj su stručno i nadahnuto govorili Dragoslav Veljković, filolog i Dragan Jovanović Danilov, književnik. Zatim je u 19 časova otvorena retrospektivna izložba slika Miluna Mitrovića u Galeriji biblioteke grada Beograda, Knez Mihailova 56 o kojoj je govorila Mirjana Savić, istoričar umetnosti.